

Мирослав ТРЕЦОВ

д.держ.упр.,

професор кафедри управління

та адміністрування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ОЦІНЮВАННЯ ВТРАТ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВІДНОВЛЕННЯ

У світовій практиці для підрахунку економічних втрат України від розпочатої 24.02.2022 повномасштабної війни з Росією можна виокремити щонайменше два найбільш ефективних методи:

- оцінка прямих втрат від безпосередніх руйнувань;
- розрахунок втрат від загального впливу бойових дій, де враховуються опосередковані втрати країни у зв'язку з погіршенням економічної ситуації, блокуванням торгівлі та експортно-імпортних операцій, призупинкою чи згортанням реалізації бізнес-проектів, релокацією підприємств, зростанням рівня інфляції, зниженням споживчого попиту, зростанням безробіття, еміграцією кваліфікованої робочої сили, необхідністю нести додаткові військові та соціальні витрати тощо.

Із урахуванням вже завданих інфраструктурі та національній економіці руйнувань за розрахунками Міністерства економіки втрати України за перший місяць ведення бойових дій становлять 564,9 млрд дол. США, а з урахуванням і майбутніх втрат у наступні роки – перевищують 1 трлн дол. США [4].

Зазначимо, що ВВП України в 2021 році порівняно з показником 2020 року зріс на 3,4 % після спаду на 3,8 % у 2020 році і його номінальний обсяг становить 5 459,6 млрд грн [3], що за курсом Національного банку України станом на 31.12.2021 року становить майже 199 млрд дол. США. Тобто вже на поточний момент економічні втрати України досягли щонайменше обсягів ВВП за наступні 5 років.

Експертний підрахунок втрат, яких зазнала Україна внаслідок російської агресії, проводиться в рамках реалізації проекту «Росія заплатить», що реалізується аналітичним центром при Київській школі економіки спільно з Офісом Президента України, Міністерством юстиції, Міністерством економіки, Міністерством оборони України [1]. У подальшому ця інформація буде використана українським урядом як докази в міжнародних судах для відшкодування Росією збитків.

Структурно економічні втрати України від повномасштабного вторгнення Росії можна поділити на чотири блоки.

Перший блок втрат – це прямі інфраструктурні збитки, які являють втрати внаслідок прямого руйнування – мости, дороги, житло, будівлі, мережі зв'язку, трубопроводи та інші об'єкти інфраструктури.

З урахуванням військової інфраструктури та інших цивільних витрат інфраструктурні збитки склали понад 270 млрд доларів США, зокрема:

– прямі втрати інфраструктури – 119 млрд дол. США, що враховує оціночну вартість зруйнованих та пошкоджених 8 тис км доріг, десятків залізничних станцій, фактично усіх аеропортів країни;

– втрати цивільного населення – 90,5 млрд дол. США, що становить вартість за мінімальними оцінками знищених 10 млн м² житла та 200 тис. автомобілів і продовольче забезпечення 5 млн осіб;

– втрати підприємств та організацій – 60 млрд дол. США [5].

Для детального підрахунку усіх заподіяних збитків створено реєстр втраченого майна, частина його працює через мобільний застосунок і єдиний вебпортал «Дія», щоб кожна фізична особа змогла зареєструвати втрати, завдані її майну внаслідок вторгнення Росії та подати заявку на компенсацію.

Другий блок втрат – це прямі втрати української економіки, державного і місцевих бюджетів, які складаються з падіння ВВП за період, коли ведуться безпосередньо бойові дії, недоотриманий прибуток суб'єктів підприємництва, втрати прямих інвестицій в економіку та недоотримання надходжень і додаткові витрати державного і місцевих бюджетів.

Загальний обсяг прямих втрат національної економіки вже становить понад 290 млрд дол. США, в тому числі:

– ВВП – 112 млрд дол. США;

– недоотриманий прибуток суб'єктів підприємництва – 75 млрд дол. США;

– втрати прямих інвестицій в українську економіку – 54 млрд дол. США;

– втрати державного і місцевих бюджетів – 48 млрд дол. США.

Третій блок втрат – прогнозні втрати, яких зазнає держава внаслідок зменшення валового внутрішнього продукту у перспективі, що включатиме не лише прямі втрати економіки в майбутніх періодах, а й втрати від відмови або переформатування реалізації бізнес-проектів, релокації підприємств, еміграції кваліфікованої робочої сили тощо.

Зазначимо, що за оцінками Міністерства економіки України падіння рівня ВВП в поточному році порівняно з показником 2021 року складатиме від третини до половини, а на відновлення економіки до очікуваного рівня тренду передвоєнних років за найоптимістичнішими очікуваннями знадобиться щонайменше п'ять років.

Негативні наслідки війни з Росією є просто колосальними, адже в 10 областях, де ведуться активні бойові дії, продукується більше, ніж половина ВВП. Найбільші втрати в зазнали Харків, Київ та Маріуполь, які робили дуже суттєвий внесок у структуру ВВП. Значна частина логістичних ланцюжків розірвані, багато підприємств знищено, деякі не можуть працювати в режимі військових дій, інші – переміщено всередині країни, решта – взагалі виведено закордон, багато кваліфікованих працівників змушені були виїхати.

За інформацією управління Верховного комісара ООН у справах біженців понад 4 мільйони українців виїхали з України у пошуках безпеки, захисту та допомоги, в тому числі: 58% усіх біженців або 2,3 млн осіб, перетнули українсько-польський кордон, Румунія з Молдовою прийняли 675 тис осіб, Угорщина – 365 тис осіб, Словаччина – 281 тис. осіб, Чехія – понад 200 тис. осіб. Так, це переважно жінки та діти, але маємо розуміти, що після скасування воєнного стану до них

доєднуються і чоловіки, а велика частка з них ніколи не повернеться в Україні інтегрувавшись в суспільства інших країн [2].

Отже, прогнози втрати від зменшення ВВП в перспективі оцінюються в сумі від 450 млрд дол. США.

Головними завданнями публічної політики розбудови економіки України та, відповідно, підтримки державного суверенітету є відновлення підприємницької активності, залучення інвестицій у виробництво, ввезення новітніх технологій, відновлення інфраструктури, робочих місць та повернення вимушених переселенців, що має результувати в прогресуючому розвитку країни, що є неможливим без відкриття доступу до міжнародних фінансових ресурсів та міжнародної технічної допомоги, яка надасть доступ до сучасних технологій, тобто до створення аналогу «Плану Маршалла» для України.

Зрозуміло, що необхідно апелювати до Росії, вимагаючи компенсаційних виплат, як за судовими рішеннями, так і за рахунок передачі нашої державі заморожених активів країни-терориста та її олігархів і суб'єктів господарювання.

Очікується, що повоєнна ситуація надасть шанс на якісні зміни в структурі національної економіки, особливо щодо перспективи вступу до ЄС, на трансформацію аграрно-сировинної економіки з високою часткою товарів аграрного та гірничо-металургійного секторів до виробництва товарів з високою доданою вартістю за стратегією експортного виробництва, що характерно для технологічної економіки. Перехід на високотехнологічне виробництво необхідно розпочинати з оборонної промисловості шляхом укладання договорів про військово-технічне співробітництво зі США, Великою Британією, Канадою, Францією і Німеччиною. Аналогічні кроки необхідно вжити і в найбільш вразливому секторі економіки з точки зору національної безпеки – енергетиці. Потрібна повна відмова від російських енергоносіїв за рахунок переходу на інші технологічні рішення, тобто потрібна нова енергетична стратегія, нові технології, нові бізнес-проекти.

Список використаних джерел

1. Росія заплатить. URL: <https://damaged.in.ua>.
2. Кількість біженців з України сягнула майже 3 млн. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. 2022. URL: <https://www.unhcr.org/ua/12196-2>.
3. Державна служба статистики України. URL: ukrstat.gov.ua.
4. Україна зазнала 564,9 мільярдів доларів втрат від російського вторгнення. *Міністерство економіки України*. 2022. URL: <https://cutt.ly/bDY81Fk>.
5. Інтерв'ю Міністра фінансів Сергія Марченка виданню «Forbes» (14.03.2022). *Кабінет Міністрів України*. 2022. URL: <https://cutt.ly/8DY4WIZ>.

Отримано редакційною колегією: 30.03.2022.